

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат: мр Зоран Симић

Тема: *Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">
1. Датум и орган који је именовано комисију Комисију је именовало Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду на седници одржаној 18. III 2016. године.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:<ol style="list-style-type: none">
1. др Слободан Павловић, редовни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду (од 25. III 2016) (ментор);
2. др Жарко Бошњаковић, редовни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду (од 2. VII 2014) (коментор);
3. др Ивана Антонић, редовни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду (од 18. VII 2006);
4. др Софија Милорадовић, редовни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Филозофски факултет Универзитета у Нишу (од 12. IV 2012); научни саветник за ужу научну област Српски језик и лингвистика, Институт за српски језик САНУ (од 25. XI 2009).
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">
1. Име, име једног родитеља, презиме: мр Зоран (Милан) Симић
2. Датум рођења, општина, република: 26. VII 1975, Соколац, Република Српска, БиХ
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: Магистарску тезу под насловом <i>Исказивање њросџорних односа њадежним формама у њовору Гласинца</i> кандидат је одбранио 26. X 2009. на Филозофском факултету у Новом Саду.
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Одбраном магистарске тезе Зоран Симић стекао је звање <i>маџисџира филолошких наука</i>.
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<i>Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора</i>
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Докторска дисертација <i>Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора</i> има 372 странице компјутерски штампаног текста, организованог у десет поглавља, којима претходе <i>Кључна докуменџацијска информација</i> на српском и енглеском језику (2–7), <i>Садржај</i> (8–11) и <i>Сажеџајак</i> на српском и енглеском језику (12–13). Сам текст дисертације садржи следећих десет поглавља: Увод, Предлошко-падежни формализатори просторности, Темпоралност, Квалификативност, Интенционалност, Каузалност, Кондиционалност, Концесивност, Посесивност, Закључак. Након <i>Закључка</i> следи <i>Лџџераџџура</i> . Већина је поглавља тематски организована као скуп потпоглавља на следећи начин.

УВОД (14–28).

ПРЕДЛОШКО-ПАДЕЖНИ ФОРМАЛИЗАТОРИ ПРОСТОРНОСТИ (29–100). I ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ (30). 1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ (30). 1.1. Основна контактна просторна локативност (30) [Падежна конструкција с обележјем *инијерне конијактивности*: *ипросијорне инијралокативности* (32); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *ипросијорне ареалокативности* (34); Падежна конструкција с обележјем *неспецификоване конијактивности*: *ипросијорне (дифузно-)дисперибутивне локативности* (36); Падежне конструкције с обележјем *удвојене конијактивности*: *централне ипросијорне локативности* (38); Падежне конструкције с обележјем *удвојене конијактивности*: *периферне ипросијорне локативности* (40)]; **1.2.** Општа контактна просторна локативност (41) [Падежне конструкције с обележјем *конијактивне немаркираности* – са значењем посесора имплицитног просторног локализатора (41)]; **2.** ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА ЛОКАТИВНОСТ (43). **2.1.** Спецификована дистантна просторна локативност (43) [Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне антилокативности* (44); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне иосилокативности* (45); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне сублокативности* (47); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне сујралокативности* (49)]; **2.2.** Неспецификована дистантна просторна локативност (51) [Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне инијерлокативности* (51); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне циркулокативности* (53); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне јуктилокативности* (55); Падежна конструкција с обележјем *дисперибутивности*: *оштите ипросијорне јуктилокативности* (58)]; **II ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: ПЕРЛАТИВНОСТ (59). 1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА ПЕРЛАТИВНОСТ (61)** [Падежна конструкција с обележјем *инијерне конијактивности*: *ипросијорне инијрајерлајивности* (61); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *оштите ипросијорне арајерлајивности* (63); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *ипросијорне арајерлајивности са смером 'најоре'* (66); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *ипросијорне арајерлајивности са смером 'нагоре'* (66); Падежна конструкција с обележјем *неспецификоване конијактивности*: *ипросекујивности* (67)]; **2.1.** Неспецификована дистантна перлативност (68) [Падежна конструкција с обележјем *дисперибутивности*: *ипросекујивности* (68)]; **III.1. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: АДЛАТИВНОСТ (69). 1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ (70). 1.1.** Основна контактна просторна адлативност (71) [Падежна конструкција с обележјем *инијерне конијактивности*: *ипросијорне инијраадлајивности* (72); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *ипросијорне араадлајивности* (77)]; **1.2.** Општа контактна просторна адлативност (80) [Падежне конструкције с обележјем *конијактивне немаркираности*: *оштите ипросијорне адлајивности* (80); Падежне конструкције с обележјем *конијактивне немаркираности* – са значењем посесора имплицитног адлативног просторног локализатора–циља (83)]; **2.** ДИСТАНТНА ПРОСТОРНА АДЛАТИВНОСТ (86). **2.1.** Спецификована дистантна просторна адлативност (87) [Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне антиадлајивности* (87); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне иосиадлајивности* (88); Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне субадлајивности* (89)]; **2.2.** Неспецификована дистантна просторна адлативност (90) [Падежне конструкције с обележјем *дисперибутивности*: *ипросијорне инијерадлајивности* (90)]; **III.2. ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: ДИРЕКТИВНОСТ (91)** [Падежне конструкције с обележјем *одсутства конијактивности*: *ипросијорне директивности* (91)]; **IV ПРОСТОРНА ТРАНСЛОКАТИВНОСТ: АБЛАТИВНОСТ (96). 1. КОНТАКТНА ПРОСТОРНА АБЛАТИВНОСТ (96). 1.1.** Основна контактна просторна аблативност (96) [Падежна конструкција с обележјем *инијерне конијактивности*: *ипросијорне инијрааблајивности* (97); Падежна конструкција с обележјем *ексијерне конијактивности*: *ипросијорне арааблајивности* (98)]; **1.2.** Општа контактна просторна аблативност (99) [Падежне конструкције с обележјем *конијактивне немаркираности*: *оштите ипросијорне аблајивности* (99)].

ТЕМПОРАЛНОСТ (101–182). I ТЕМПОРАЛНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА / ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА (101). 1. НЕПОСРЕДНА ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА – СИМУЛТАНОСТ (101), 2. ПОСРЕДНА ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА – СУКЦЕСИВНОСТ (135). 2.1.1. Спецификована сукцесивност – антериор-

ност (временска антелокализација) (135) [*Антиериорноси* у квантификациивном смислу (140)], **2.1.2.** Спецификована сукцесивност – постериорност (временска постлокализација) (142) [*Постериорноси* у квантификациивном смислу (147)], **2.2.** Неспецификована сукцесивност (149), **II** ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА (149). **1.** ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА У УЖЕМ СМИСЛУ (150). **1.1.** Лонгитудиналност (150), **1.2.** Терминативност (160), **1.3.** Ингресивност (163), **2.** ТЕМПОРАЛНА ФРЕКВЕНЦИЈА (166). **2.1.** Регуларност (166), **2.2.** Повременост (оказионалност) (170), **3.** ТЕМПОРАЛНА ЕФЕКТНОСТ – БРЗИНА (172), ТЕМПОРАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (174).

КВАЛИФИКАТИВНОСТ (183–248). ИНСТРУМЕНТАЛНОСТ (184). А. Инструмент спроводничког типа (184), Б. Инструмент омогућивачког типа (194), КВАЛИФИКАТИВНОСТ У УЖЕМ СМИСЛУ (204), ПРОПРАТНА ОКОЛНОСТ (218), КРИТЕРИЈУМ / ОСНОВ КВАЛИФИКАТИВНОГ ТИПА (223), КОМПАРАТИВНОСТ (224), КВАНТИФИКАТИВНОСТ (228), КВАЛИФИКАТИВНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (234).

ИНТЕНЦИОНАЛНОСТ (249–271). ИНТЕНЦИОНАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (268).

КАУЗАЛНОСТ (272–285). Директни узрок (272), Индиректни узрок (278), КАУЗАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (283).

КОНДИЦИОНАЛНОСТ (286–289). КОНДИЦИОНАЛНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (289).

КОНЦЕСИВНОСТ (290–292). КОНЦЕСИВНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (291).

ПОСЕСИВНОСТ (293–322). Реципроцитативна посесивност (294), Пропријетативна посесивност (313), Партитивна посесивност (317), ПОСЕСИВНОСТ: МЕТАФОРИЗАЦИЈА ПРОСТОРА (320).

ЗАКЉУЧАК (323–349).

ЛИТЕРАТУРА (350–372).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводу (14–28) докторске дисертације мр Зорана Симића дефинисани су а) предмет и циљеви истраживања, б) теоријско-методолошки приступ феномену синтаксе и семантике падежа, те в) корпус истраживања укључујући и методе и технике прикупљања и обраде грађе. Кандидат је своје дијалектолошки оријентисано синтаксичко истраживање српског језика рационално ограничио, с једне стране, формално-синтаксички на падежне моделе чија се примарна протоспацијална семантика метафорички транспонује у апстрактне, непросторне (па у вези с тим и перцептивно недоступне) семантичке релације и, с друге стране, територијално на романијске говоре Старог Влаха, тј. на најзападније пределе старовлашке области, која је омеђена планином Романијом и њеним огранцима, реком Каљином и планином Јавор, при чему на истоку изузима рејон Борика и област Тетима с Рогатицом, а на југу обухвата појас северно од реке Праче. Избор дијалекатски структурираних падежних система као предмета истраживања образложен је чињеницом да је управо предлошко-падежна конструкција најочигледнији синтаксички показатељ деловања *метафоричности* као когнитивног механизма којим се апстрактне појаве тумаче посредством својих конкретних аналога. Ослонац за локалистичку интерпретацију већине предлошко-падежних конструкција лежи заправо у когнитивној концептуализацији света према којој се језички модели настали као формализатори перцептивно доступних протоспацијалних семантичких релација у својству изворног домена преносе на перцептивно недоступне, апстрактне семантичке релације какве су *темпоралности*, *квалификациивности*, *интенционалности*, *каузалности*, *кондиционалности*, *концесивности* и *посесивности* као циљне домене. Језиком, као изразом човјекских когнитивних способности, изражавају се и аналошка мишљења, имагинативни процеси и организација перцепције уопште, при чему просторно семантичко поље, подржано нејезичком когницијом, представља прототип семантичких локализација и у основи је низа просторно моделованих апстрактнијих семантичких категорија. Стога употребе језичких знакова – у овом случају предлошко-падежних конструкција – са примарно просторним значењем у функцији обеле-

жавања односа који су непросторне, апстрактне природе представљају *метафоризацију њросторних релација*. Управо је тај когнитивни механизам послужио као примарни критеријум у одабиру синтаксичко-семантичких поља обухваћених истраживањем. Говори романијског платоа с одликама југоисточног поддијалекта херцеговачко-крајишког дијалекта одабрани су као корпусни оквир, с једне стране, због њихове начелне уграђености у српски језички стандард, што омогућава најнепосредније поређење два структурално сродна српска језичка варијетета и, с друге стране, због конзервативне структуре падежног система у овим говорима, што се показало врло подесним за разматрање значаја метафоричких процеса у структурирању падежних синтаксичко-семантичких поља. Истраживањем је обухваћено 69 пунктова. Грађа је по правилу ексцерпирана из теренских записа спонтаног, везаног говора информатора о најразличитијим слободним темама, што је предуслов ваљаног истраживања синтаксе једног говорног идиома. Разговор је повремено тематски усмераван како би се дошло до синтаксички релевантних информација, а фрагментарно су у корпус укључиване и појединачне писмено забележене реплике. Приступ језичком корпусу мање-више је структурално-семантички и компаративно усмерен, и то утолико а) што се падежне конструкције овде посматрају као комплементне и(ли) конкурентне јединице одређеног синтаксичко-семантичког система, који притом има и одговарајуће подсистеме, и б) што се језичка факта сагледавају у хоризонталном контексту, што у конкретном случају значи довођење конкретних предлошко-падежних конструкција и њихових значења у везу с одговарајућим феноменима у различитим говорима српског језика, разуме се, колико је то расположива литература дозвољавала. При утврђивању синтаксичко-семантичких својстава предлошко-падежних конструкција примењивана је парафраза, интерпретациони трансформациони тест, као и супституциони тест. Из изложеног је сасвим јасно да уводни део тезе садржи све неопходне елементе и сведочи о теоријско-методолошкој спремности кандидата за реализовање представљеног истраживања.

У другом делу докторске дисертације (ПРЕДЛОШКО-ПАДЕЖНИ ФОРМАЛИЗАТОРИ ПРОСТОРНОСТИ [29–100]) кандидат сагледава структуру система предлошко-падежних конструкција с просторним значењем. Односом између *објекта локализације*, *локализатора* и *оријентира* успостављају се два кључна семантичка критеријума која су синтетизована у структури падежа као синтаксичких јединица са спацијалним значењем. Наиме, динамички аспект спацијалности, испољен кроз семантичку тетраду ЛОКАТИВНОСТ ~ АБЛАТИВНОСТ ~ ПЕРЛАТИВНОСТ ~ АДЛАТИВНОСТ, укршта се с позиционим параметрима спацијалности који су организовани кроз бинарну релацију НЕПОСРЕДНОСТ ~ ПОСРЕДНОСТ ЛОЦИРАЊА, а према којој кандидат сучељава просторну идентификацију *локационој тииа* (= непосредна просторна локализација – КОНТАКТНОСТ) и просторну идентификацију *оријентационој тииа* (= посредна просторна локализација – ДИСТАНТНОСТ). Просторна идентификација локационог типа исказује се предлошко-падежним конструкцијама с додатним семантичким обележјима – *дифузној тии* и(ли) *дисрибутивностии*, *централностии* ~ *периферностии*. Просторна идентификација оријентационог типа исказује се предлошко-падежним конструкцијама које носе информацију о просторној дистантности представљеној као *одређена* ~ *неодређена* посредна просторна локализација. У оквиру неодређене посредне просторне локализације кандидат пружа увид у предлошко-падежне изразе за *спацијалну квантификацију*, односно за семантичку релацију *јроксималностии* ~ *дисјалностии*. Поглављем ПРЕДЛОШКО-ПАДЕЖНИ ФОРМАЛИЗАТОРИ ПРОСТОРНОСТИ кандидат, дакле, даје темељан опис просторног семантичког поља као изворног когнитивног домена, што је од кључног значаја за сагледавање метафоричког транспоновања перцептивно доступних, просторних семантичких параметара на циљне когнитивне домene *темпоралностии*, *квалификативностии*, *интенционалностии*, *каузалностии*, *кондиционалностии*, *концесивностии* и *јосесивностии*.

Трећи део докторске дисертације (ТЕМПОРАЛНОСТ [101–182]) посвећен је анализи система предлошко-падежних конструкција с временским значењем. Том семантичком пољу кандидат прилази као типу адвербијалне детерминације која подразумева временско одређивање реченичне предикације, конкретизовано као ТЕМПОРАЛНА ИДЕНТИФИКАЦИЈА, тј. ВРЕМЕНСКА ЛОКАЛИЗАЦИЈА (= издвајање одсека на временској оси и смештање реченичне предикације у односу на тај временски одсек) и ТЕМПОРАЛНА КВАНТИФИКАЦИЈА (= одмеравање реченичне предикације у времену). Према позицији коју реченична предикација заузима у односу на идентификовани

временски одсек, мр Зоран Симић сучељава *нејосредну временску локализацију (тјемјоралну иденџификацију локационој тјија)*, тј. СИМУЛТАНОСТ и *јосредну временску локализацију (тјемјоралну иденџификацију оријентационој тјија)*, тј. СУКЦЕСИВНОСТ, која се остварује као АНТЕРИОРНОСТ или ПОСТЕРИОРНОСТ. Одмеравање реченичне предикације у времену размотрено је 1) у погледу *дужине трајања реченичне предикације*, 2) у погледу *учесћалосџи јојављивања реченичне предикације* и 3) у погледу *брзине одвијања реченичне предикације*. Дужина трајања реченичне предикације испољава се као ЛОНГИТУДИНАЛНОСТ, ТЕРМИНАТИВНОСТ или ИНГРЕСИВНОСТ. Разматрање овог система у светлу метафоризације просторних релација показује да је временска квантификација концептуализована као динамична семантичка категорија, што се испољава кроз употребу транслокативних падежних модела за њено исказивање. Тако просторној аблативности одговара временска инг्रेसивност; просторној адлативности одговара временска терминативност; док је просторна перлативност у релацији с временском лонгитудиналношћу. Временска локализација концептуализована је као динамички немаркирана семантичка категорија, при чему се изворна просторна контактност мапира као симултаност, а изворна просторна дистантност као антериорност или постериорност. У овом је поглављу уз одговарајућу синтаксичко-семантичку анализу дато системско поређење временског значења с одговарајућим протоспацијалним семантичким параметрима ради утврђивања метафоричких механизма утканих у основу система предлошко-падежних конструкција с временским значењем.

У четвртом делу докторске дисертације (КВАЛИФИКАТИВНОСТ [183–248]) кандидат се бави системом квалификативних предлошко-падежних конструкција као изразима различитих видова конкретизације, актуализације и(ли) спецификације реченичне предикације. Као релевантнији семантички типови квалификативности који функционишу као синтаксичко-семантичка потпоља издвојени су ИНСТРУМЕНТАЛНОСТ, КВАЛИФИКАТИВНОСТ У УЖЕМ СМISЛУ, ПРОПРАТНА ОКОЛНОСТ, КРИТЕРИЈУМ / ОСНОВ КВАЛИФИКАТИВНОГ ТИПА, КОМПАРАТИВНОСТ и КВАНТИФИКАТИВНОСТ. Како је начин заправо метафора пута „којим акција од потенцијалне постаје реална”, квалификативност је обично метафорички осмишљавана као динамична, перлативна семантичка категорија. Примарно локативне, аблативне и адлативне падежне конструкције, по правилу, стоје на периферији овог семантичког поља. Изворна контактност просторног оријентира и објекта локализације начински је мапирана као контактност начинског оријентира и ситуације исказане реченичном предикацијом. И у овом се поглављу – у складу с основним циљем истраживања – сагледавају метафоричке релације између изворних протоспацијалних параметара и циљних квалификативних семантичких параметара.

У наредна четири дела докторске дисертације анализирани су предлошко-падежне конструкције које припадају синтаксичко-семантичком комплексу узрочно-последичних релација у ширем смислу. Пети део (ИНТЕНЦИОНАЛНОСТ [249–271]) посвећен је опису предлошко-падежних конструкција с намерним значењем. Будући да је намера или интенција тип усложњене узрочности која обједињује експлицирану циљну акцију или стање, тј. циљност и имплицирани вољни подстицај субјекта да својом радњом досегне пројектовани циљ, овај тип адвербијалне детерминације концептуализује се као изразито динамична семантичка категорија, која се изриче транслокативно обележеним падежним конструкцијама адлативног типа. У шестом делу (КАУЗАЛНОСТ [272–285]) анализирани су предлошко-падежне конструкције којима се исказује ДИРЕКТНИ и ИНДИРЕКТНИ УЗРОК. На категоријалном нивоу, узрок је концептуализован као полазиште, односно исходиште последичне ситуације, те се у том смислу и представља као изразито аблативан феномен. У седмом делу (КОНДИЦИОНАЛНОСТ [286–289]) размотрене су предлошко-падежне конструкције са значењем услова као потенцијалног узрока, а у осмом делу (КОНЦЕСИВНОСТ [290–292]) предлошко-падежне конструкције са значењем допусности као недостатног узрока. Падежна форма као израз стоји на периферији ова два семантичка поља, па су и метафоричке везе с одговарајућим протолокационим параметрима мање изражене него код интенционалности и каузалности.

У деветом делу докторске дисертације (ПОСЕСИВНОСТ [293–322]) кандидат се бави системом предлошко-падежних конструкција с посесивним значењем. Према односу посесора и посесума, издвојена су три типа посесивности, и то 1) *јројријетитивна јосесивност*, којом се упу-

ћује на поседовање, власништво у правом смислу, 2) *йарййййивна йосесивносйй*, којом се упућује на однос у којем је посесум интегрални (и саставни) део посесора и 3) *рецийпроциййаййивна йосесивносйй*, која се односи на биолошку или социјалну везу између двеју особа. И ову семантичку категорију кандидат разматра из перспективе просторне метафоризације уочавајући да се релација између посесума и посесора своди на локализацију посесума у један од кругова концентрисаних око посесора, односно на смештање посесума у домен посесора као локализатора.

У последњем делу докторске дисертације (ЗАКЉУЧАК [323–349]) мр Зоран Симић је изложио резултате својих анализа и синтетичке судове који су из тих анализа проистекли.

Библиографија од 403 јединице (синтаксичке, дијалектолошке и дијахронијске оријентације) показује високу обавештеност кандидата, који своје научно излагање устројава као живу научну комуникацију са претходницима и савременицима у сфери дијалектолошки оријентисаних синтаксичких истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Зоран Симић. Просторни локализатори из сфере куће и покућства у говору Гласинца. Владислава Петровић, Слободан Павловић (ур.). *Зборник у частй Гордани Вуковић. Лексиколоййја – Ономасййика – Синйакса*. Нови Сад: Филозофски факултет, 2011, 293–304.

Зоран Симић. Заменички генитив с предлогом *у* као формализатор посесивности у романијским говорима Старог Влаха. *Годишњак за срйски језик XXVI/13* (2013): 481–495.

Зоран Симић. Догађајне појаве као имплицитни просторни локализатори (на примерима из гласиначког говора). *Зборник Маййице срйске за филолоййју и линйвисййку LVI/1* (2013): 103–117.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Анализа грађе показала је да истраживано подручје у целости припада прелазном појасу између југоисточног и северозападног поддијалекта херцеговачко-крајишког дијалекта с доминацијом изоглоса југоисточне скупине. Те говоре одликује формална очуваност семантичке опозиције *локаййивносйй ~ адлаййивносйй*, што значи да се романијски говори Старог Влаха уклапају у комплекс српских говора с конзервативном структуром падежног система, која је својствена и српском језичком стандарду. Кандидат се у закључној синтези фокусира на специфичне детаље.

Обележје централне просторне локативности имају генитивне конструкције с предлозима *усред, насред* и *йосред*. Контактнo немаркирани генитив с предлогом *код* фреквентнији је од алтернативног генитива с предлогом *у*. Просторна антелокативност и постлокативност исказују се инструменталом с предлогом *йпред*, односно *за* или генитивом с предлогом *исйпред*, односно *иза*, при чему инструменталне конструкције доминирају. Просторна сублокативност исказује се инструменталом с предлогом *йод* или генитивом с предлозима *исйод* и *ниже*, док се просторна супралокативност изриче искључиво генитивом с предлозима *више* и *изнад*. У сфери просторне јуксталокативности доминира генитив с предлогом *код*, коме конкуришу предлози *(с)йоред*, *(йо)-крај*, те *до*, док одговарајући акузатив с предлогом *уз* садржи наглашену нијансу проксималности. У домену опште просторне адлативности генитиву с предлогом *до* конкурише беспредлошки датив, с тим што се при реферисању о граничној тачки простирања користи само генитив с предлогом *до*. Имплицитна општа адлативност у случајевима када је циљ идентификован као сфера живог посесора исказује се беспредлошким дативом и знатно ређе генитивом с предлогом *код*.

У домену темпоралне симултаности стабилну позицију имају генитив и акузатив с обавезним детерминатором. Симултаност линеарног типа изриче се генитивом с предлошким изразима *за вр^вјеме*, *у йоку*, односно с предлогом *за*, а уколико је за ово значење везано и обележје процесуалности јавља се и генитив с предлогом *йреко*, локатив с предлогом *йо*, те акузатив с предлогом *уз*. Симултаност пунктуалног типа исказује се акузативом с предлозима *у, на, за*, те локативом с предлогом *о*. У домену anteriорности регистрован је генитив с предлозима *йрије, уочи, исйпред, близу*, те акузатив с предлогом *йпред*. У сфери постериорности јавља се генитив с предлозима *йосле, иза*, а ређе и генитив с предлогом *након*, односно инструментал с предлогом *за* и ло-

катив с предлогом *їо*. Акузатив с обавезним квантификатором доминантан је израз темпоралне квантификације лонгитудиналног типа. У значењу непрецизиране лонгитудиналности паралелно се јављају слободни инструментал множине и слободни генитив множине именица *їогина* и *век*. Регуларно понављање исказује се акузативом или генитивом с одредбом *сваки*.

Средство спроводничког типа изражава се слободним инструменталом или инструменталом с предлогом *с(а)* у односу 3,4 : 1 у корист беспредлошке форме. Квалификативност у ужем смислу обично се изриче беспредлошким инструменталом, инструменталом с предлогом *с(а)*, те акузативом с предлогом *на*. У домену пропратне околности регистрован је инструментал с предлогом *с(а)*, генитив с предлогом *без*, а спорадично и с предлогом *їреко*. Основ квалификативног типа изражава се локативом с предлогом *їо* и генитивом с предлогом *їреко*. У сфери компаративности доминира генитив с предлогом *ог*, док су инструментал с предлогом *међу* и акузатив с предлогом *мимо* на периферији овог система. Квантификативност се најчешће исказује слободним акузативом.

Интенционалност се изражава акузативом с предлозима *у*, *на*, *їо*. Циљно-наменско значење имају акузатив с предлогом *за*, генитив с истим предлогом и беспредлошки датив. Генитив с предлогом *ради* има општеинтенционални карактер, а везује се и за каузално значење. Основни израз узрока ефекторског типа је генитив с предлогом *ог*, а узрока стимулаторског типа генитив с предлогом *из*. Узрочни генитив с предлогом *ради* вишеструко је учесталији од генитива с предлогом *збої*. У домену узрока индиректног типа регистрован је генитив с предлозима *око* и *без*, акузатив с предлогом *за*, те локатив с предлозима *на* и *їо*. Кондиционалност се најчешће изриче генитивом с предлогом *б(р)ез*, с којим су у комплементном односу инструментал с предлогом *с*, акузатив с предлогом *за*, те генитив с предлогом *ради*. Као израз условно-ситуационог поредбеног односа јавља се датив с предлогом *їрема*. У домену концесивности регистрован је генитив с предлогом *б(р)ез*, инструментал с предлогом *с*, те генитив с предлогом *код*.

Посесивност се исказује генитивом и дативом, при чему се посесивни датив јавља само у слободној форми и то у сфери реципроцитативне посесивности, док је генитив регистрован у различитим структурним ликовима (као слободна форма, блокиран одредбом или предлогом) у свим доменама посесивности. Тако се генитивом с предлогом *у* може представити реципроцитативна, пропријетативна и партитивна посесивност, генитивом с предлогом *ог* реципроцитативна и партитивна посесивност, а генитивом с обавезном одредбом као и слободним генитивом реципроцитативна и пропријетативна посесивност.

Структуре анализираних апстрактних семантичких категорија по правилу су уобличене као циљни домени у процесу метафоризације протолокационих параметара као изворних семантичких домена. У процесу метафоризације динамички аспекти спацијалности (ЛОКАТИВНОСТ ~ АБЛАТИВНОСТ ~ ПЕРЛАТИВНОСТ ~ АДЛАТИВНОСТ) у начелу имају категоријални карактер, док су позициони параметри мање-више супкатегоријалног значаја.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Истраживање *Синїаке ѱадежа у романијским їоворима Сїарої Влаха: меїафоризација їросїора* засновано је на релевантним научним параметрима и добро одабраном теоријско-методолошком приступу преузетом из рецентне синтаксичке литературе. Опис падежних система насталих метафоризацијом протоспацијалних семантичких параметара као изворног домена изведен је на основу врло детаљне синтаксичко-семантичке анализе. Стављањем семантике падежне конструкције у фокус свог синтаксички усмереног дијалектолошког истраживања кандидат омогућава лакше поређење српских говора, чиме се даје значајан допринос комплетирању слике функционисања падежних система на српском језичком простору. При тумачењу резултата истраживања кандидат испољава истанчан осећај за синтаксичко-семантичку нијансу. Он, наиме, падежну конструкцију као адвербијални или адноминални детерминатор увек разматра у комбинацији с одговарајућим управним чланом – глаголом (био он експлицитан или имплицитан) у својству управне предикације или именицом као управним језгром именске синтагме. Управни члан са својом одредбом овде се посматра као синтаксичка целина чији су чланови синтагматски повезани на основу својих инхерентних лексичких својстава.

Комисија, дакле, констатује да су резултати истраживања приказани и протумачени јасно и прегледно.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:**(1) Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?**

Докторска дисертација *Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора* урађена је у складу с образложењем наведеним у пријави теме.

(2) Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе: 1) кључну документацијску информацију на српском и енглеском језику, 2) садржај, 3) сажетак на српском и енглеском језику, 4) текст дисертације подељен у десет целина и 5) литературу.

(3) По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Докторска дисертација мр Зорана Симића представља оригинални допринос србистици будући да се овим истраживањем на систематичан и темељан начин попуњава још једна празнина на мапи синтаксичких истраживања српског језичког простора. Притом одабрани приступ, сам поступак анализе и изведени закључци могу послужити као узоран модел и у даљим дијалектолошким истраживањима српског језичког простора када је у питању синтаксичко-семантичка проблематика.

(4) Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Евентуалним недостатком докторске дисертације *Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора* могло би се сматрати одсуство релевантних картографских, графичких и табеларних приказа резултата истраживања. Овај је недостатак, међутим, техничког карактера и не утиче на резултате истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија са задовољством предлаже да се докторска дисертација *Синџакса њадежа у романијским њоворима Сџароџ Влаха: меџафоризација њросџора* прихвати, а кандидату мр Зорану Симићу одобри одбрана у предвиђеном законском року.

У Новом Саду
5. IV 2016.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

_____
Др Слободан Павловић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (ментор)

_____
др Жарко Бошњаковић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (коментор)

_____
др Ивана Антонић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду (члан)

_____
др Софија Милорадовић, редовни професор
Филозофског факултета Универзитета у Нишу и научни саветник
Института за српски језик САНУ (члан)